

Správa za rok 2018 o štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a o poskytnutej štátnej podpore Slovákom žijúcim v zahraničí a návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2020

ÚVOD

Právny rámec, cieľ správy, štruktúra a cieľové skupiny

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ďalej len „ÚSŽZ“) vypracoval Správu za rok 2018 o štátnej politike vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a o poskytnutej štátnej podpore Slovákom žijúcim v zahraničí a návrh programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2020 (ďalej len „správa“) na základe § 3 ods. 3 zákona č. 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Legislatívne a politické východiská

Základné legislatívne a politické východiská výkonu štátnej politiky Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí zakotvujú a vymedzujú:

- * **Ústava Slovenskej republiky** (ústavný zákon č. 460/1992 Zb.) v znení neskorších predpisov v článku 7a zákona, ktorý ustanovuje, že Slovenská republika podporuje národné povedomie a kultúrnu identitu Slovákov žijúcich v zahraničí, podporuje ich inštitúcie zriadené na dosiahnutie tohto účelu a vzťahy s materskou krajinou;
- * **Zákon č. 474/2005 Z. z.** o Slovákoch žijúcich v zahraničí a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 474/2005 Z. z.“);
- * **Koncepcia štátnej politiky** Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na roky 2016 – 2020 schválená uznesením vlády č. 571/2015 z 21. októbra 2015 (ďalej len „konceptia“).

Štruktúra správy

Prvá kapitola **Súčasný stav komunit Slovákov žijúcich v zahraničí a poskytovaná podpora** obsahuje prehľad o krajských komunitách v zahraničí a základnú informáciu o pomoci, ktorú poskytla Slovenská republika na krajské aktivity v rámci dotačného systému ÚSŽZ. V roku 2018 bolo podporených **543 projektov** od žiadateľov z 30 štátov v sume **1 137 889 eur**.

Druhá kapitola **Vzdelávanie, veda a výskum** informuje o podpore krajských aktivít v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu v spolupráci ÚSŽZ a Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „MŠVVŠ SR“) a ďalších inštitúcií. V roku 2018 ÚSŽZ podporil **147 projektov** v 25 štátoch vo výške **250 451 eur**.

Tretia kapitola **Kultúra** je venovaná aktivitám krajanov v oblasti kultúry. V roku 2018 ÚSŽZ podporil v tejto oblasti **328 projektov** z 21 štátov sveta vo výške **776 688 eur**. Popri krajských aktivitách v zahraničí financie smerovali aj na propagáciu kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí na podujatiach organizovaných na Slovensku.

Štvrtá kapitola **Informovanosť** je venovaná vyhodnoteniu podpory krajanov v oblasti informovanosti (zveľaďovanie slovenského jazyka) s dôrazom na vydavateľskú činnosť. V roku 2018 ÚSŽZ podporil **53 projektov** v 17 štátoch sumou **81 500 eur**.

Piata kapitola **Médiá** je zameraná na oblasť médií. V roku 2018 ÚSŽZ podporil **18 žiadostí** z 8 štátov celkovou sumou **33 450 eur**. ÚSŽZ využíva webovú stránku www.uszz.sk, ktorá je zdrojom aktuálnych informácií pre krajanov. Táto kapitola podáva aj informácie o spolupráci ÚSŽZ s médiami na Slovensku s dôrazom na rozvoj vzťahov s verejnoprávnym Rozhlasom a televíziou Slovenska (ďalej len „RTVS“).

Šiesta kapitola **Osvedčenie Slováka žijúceho v zahraničí** informuje o procese rozhodovania v konaní o vydaní osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí (ďalej len „osvedčenie“). Celkovo bolo v roku 2018 **podaných 2 363 žiadostí** o vydanie osvedčenia a **vydaných bolo 2 371 osvedčení**. ÚSŽZ eviduje stály vysoký počet žiadostí žiadateľov zo Srbska (1 767 prijatých a 1 708 vydaných osvedčení) a Ukrajiny (569 prijatých a 641 vydaných osvedčení).

Siedma kapitola **Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2018** podáva stručnú informáciu o priebehu a výsledkoch Stálej konferencie Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2018. Stálu konferenciu organizuje ÚSŽZ pravidelne každé dva roky. V roku 2018 sa jej zúčastnilo **90 krajanov z 22 krajín**.

Ôsma kapitola **Orgány štátnej správy, samosprávy a inštitúcie vo vzťahu ku krajanom** zahŕňa aktivity prezidenta SR, Národnej rady SR (ďalej len „NR SR“), Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej len „MZVEZ SR“), MŠVVŠ SR, Ministerstva kultúry SR (ďalej len „MK SR“), Ministerstva vnútra SR (ďalej len „MV SR“), Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“), cirkví a orgánov samosprávy.

Deviata kapitola **Návrh programu štátnej politiky k Slovákom žijúcim v zahraničí na rok 2020** načrtáva základné východiská programu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Charakteristickým znakom je nadviazanie na kontinuitu v osvedčených programoch ÚSŽZ a aktivitách ďalších inštitúcií v roku 2018.

Desiata kapitola **Vplyv na rozpočet verejnej správy** sa zaoberá vplyvom materiálu na rozpočet verejnej správy.

Aktuálne otázky

Podľa zákona č. 474/2005 Z. z. hlavné nástroje štátnej politiky vo vzťahu ku krajanom predstavujú vydávanie osvedčení Slováka žijúceho v zahraničí a finančná podpora projektov na posilňovanie národného povedomia a kultúrnej identity Slovákov v zahraničí prostredníctvom dotačného systému.

V oblasti dotačného systému ÚSŽZ vypracoval informáciu **Podpora krajanov v niektorých európskych štátoch vrátane Slovenskej republiky** s dôrazom na štáty Vyšehradskej skupiny a predložil ju na rokovanie Rady vlády Slovenskej republiky (RVKO). V materiáli je porovnávaná dotačná podpora poskytovaná Slovenskou republikou s dotačnou podporou, ktorú poskytujú iné krajiny svojim krajanom s cieľom dosiahnuť navýšenie tejto podpory u nás na úroveň, ktorá zodpovedá uzneseniu vlády č. 625 zo 17. septembra 2008 v celkovej výške (minimálne) 40 mil. Sk (ekvivalent 1 327 756 eur).

Vážnou zostáva otázka podpory uchovávanía národnej identity a slovenskosti u **Slovákov, ktorí aj s rodinami využívajú možnosť pracovať/prebývať v krajinách západnej Európy**. ÚSŽZ sa snaží podporovať ich snahu udržať si svoju identitu v rámci existujúcich

dotačných prostriedkov, pričom dôraz je kladený hlavne na výučbu slovenčiny a slovenských reálií u detí a udržiavanie ľudových tradícií (folklór). V oblasti osvedčení pokračuje zvýšený záujem od **žiadateľov z Ukrajiny a hlavne zo srbskej Vojvodiny**, ktorý sa premieta do odchodu vojvodinských Slovákov za prácou na Slovensko. Tento fakt vážne zasahuje do podstaty slovenskej národnostnej menšiny vo Vojvodine. Podľa sčítania obyvateľstva v r. 2011 žilo v Srbsku 52 750 osôb slovenskej národnosti. Aktuálne odhady hovoria o poklese o cca 7 000 osôb na cca 46 000.

I. SÚČASNÝ STAV KOMUNIT SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ A POSKYTOVANÁ PODPORA

Podľa § 2 zákona č. 474/2005 Z. z. **Slovákom žijúcim v zahraničí** je osoba, ktorá nemá trvalý pobyt na území Slovenska a je štátnym občanom Slovenskej republiky, alebo nie je štátnym občanom Slovenskej republiky, ale uchováva si národné povedomie, a on alebo jeho predok v priamom rade má slovenskú národnosť.

Počet Slovákov žijúcich v zahraničí sa pohybuje medzi miliónom až milión šesťstotisíc. Zdrojmi údajov v nasledujúcich tabuľkách sú oficiálne sčítania obyvateľstva, odhady krajských organizácií, našich zastupiteľských úradov a naše vlastné. Z historického, právneho, inštitucionálneho a sociálneho hľadiska možno slovenské krajské komunity rozdeliť do troch skupín.

Slováci ako autochtónna národnostná menšina v krajinách strednej a východnej Európy žijúci na území bývalého Rakúsko-Uhorska (Česká republika, Chorvátsko, Maďarsko, Srbsko, Poľsko, Rumunsko a Ukrajina). Počty tu žijúcich Slovákov sa pohybujú v rozmedzí od 270 000 (sčítanie obyvateľstva) až do 600 000 (odhady krajanov).

Počet osôb slovenskej národnosti žijúcich v krajinách strednej a východnej Európy			
Štát	Sčítanie obyvateľstva v r. 2001	Sčítanie obyvateľstva v r. 2011	Odhady krajanov
Česká republika	193 190	148 000	350 – 400 000
Chorvátsko	4 713	4 753	10 000
Maďarsko	17 693	29 647	100 000
Poľsko	1 710	3 500	12 000
Rumunsko	19 000	17 199	25 000
Srbsko	59 021	52 750	46 000
Ukrajina	6 397	6 700	12 000

Druhú skupinu krajanov tvoria **slovenské komunity v zámorí**, kde žije od 650 000 do 850 000 Slovákov. Prevažne ide o potomkov masovej emigrácie z konca 19. a z prvej polovice 20. storočia. Postupne narastá počet slovenských imigrantov, ktorí sem v súčasnosti prichádzajú za prácou a štúdiom.

Počet Slovákov žijúcich v zámorských štátoch		
Štát	Oficiálne údaje	Odhady krajanov
Argentína	24 000	28 000
Kanada	50 800	56 000
Austrália	15 400	25 000
USA	560 000	750 000

Tretiu skupinu tvoria slovenské komunity v západnej Európe posilňované a formované hlavne v dôsledku **novodobej emigrácie**. Ide najmä o členské krajiny EÚ, v ktorých sa počty Slovákov pohybujú medzi 150 000 až 190 000. Slovenské komunity vznikajú aj v štátoch, ktoré v minulosti neboli cieľom tradičnej emigrácie Slovákov. Patria sem hlavne Veľká Británia, Írsko, Holandsko, Taliansko, Španielsko atď. Veľké množstvo členov týchto komunit má trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, a preto nemajú právny štatút Slováka žijúceho v zahraničí.

Počet Slovákov žijúcich v západnej Európe		
Štát	Oficiálne údaje	Odhady krajanov
Veľká Británia	90 000	110 000
Írsko	24 000	30 000
Nemecko	21 000	32 000
Francúzsko	8 500	10 000
Taliansko	3 000	4 500
Španielsko	1 200	2 000
Rakúsko	3 800	5 500
Belgicko	6 000	7 000

Narastá počet krajanových aktivít. V roku 2007 ÚSZZ evidoval 436 žiadostí o dotácie v sume 2 161 365 eur. Od roku 2011 sa počet žiadostí pohybuje v rozmedzí 800 až 900 žiadostí ročne s požadovanou sumou do 4 000 000 eur. Najvyšší počet žiadostí bol predložený v roku 2016, a to 1 049 a najvyššia požadovaná celková suma bola 5 054 213 eur v roku 2014.

Prehľad vyplatených dotácií z hľadiska celkového rozpočtu ÚSZZ (v eurách)			
Rok	Rozpočet	Rozpočet dotácie	Dotácie skutočnosť
2007	2 401 442	688 774	1 226 548
2008	2 458 474	1 807 077	1 345 196
2009	2 590 816	1 427 388	1 820 003
2010	2 569 605	1 154 428	1 738 176
2011	2 600 586	1 159 426	1 667 058
2012	2 037 029	1 159 426	1 121 417
2013	1 971 785	1 041 854	1 233 624
2014	1 542 667	911 584	1 144 471
2015	1 455 119	819 916	974 284
2016	1 455 119	819 916	970 026
2017	1 655 119	1 019 916	914 638
2018	1 668 587	1 019 916	1 137 889

Poznámky k roku 2018:

- V tabuľke nie je započítaná suma 99 581 eur pre krajanov v Maďarsku (uznesenie vlády SR č. 625/2008).
- V tabuľke je započítaný kapitálový transfer sumy 150 000 eur (RO č. 30/2018) pre Spolok Slovákov v Poľsku.
- V tabuľke je započítaný transfer sumy 4 856 eur (RO č. 29/2018) pre Spolok Slovákov v Poľsku.
- V tabuľke je započítaný transfer sumy 33 000 eur (RO č. 48/2018) pre Slovenskú katolícku misiu v Paríži.
- V tabuľke je započítaný transfer sumy 10 000 eur (RO č. 10/2018) pre Slovenskú katolícku misiu v Paríži.

V roku 2018 ÚSZZ zaevidoval 778 žiadostí o dotácie v celkovej sume 3 623 253,37 eur. V riadnom kole si jednotlivé subjekty podali 741 žiadostí v sume 3 187 890,61 eur (v oblasti kultúry, vzdelávania, informácií a médií). V schvaľovacom procese (dotačné subkomisie) bolo podporených 530 žiadostí (projektov) v sume 855 915 eur. Okrem toho ÚSZZ podporil

28 mimoriadnych žiadostí v celkovej sume 390 455 eur, pričom najviac (80 950 eur) ÚŠŽZ vyčlenil na letné tábory pre krajanské deti z celého sveta na Slovensku.

Prehľad o dotáciách v roku 2018 podľa jednotlivých krajín poskytuje uvedená tabuľka:

Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2018 podľa krajín		
Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Argentína	2 700	3
Austrália	13 700	10
Belgicko	1 500	2
Cyprus	3 500	2
Česká republika	139 780	39
Čierna Hora	2 000	1
Dánsko	1 000	1
Francúzsko	64 250	13
Holandsko	1 500	1
Chorvátsko	45 820	41
Írsko	28 000	8
Island	2 500	1
Izrael	1 000	1
Kanada	28 200	12
Luxembursko	4 000	1
Maďarsko	93 514	66
Nemecko	10 000	8
Nový Zéland	4 000	2
Poľsko	193 226	18
Rakúsko	3 900	5
Rumunsko	95 400	54
Slovenská republika	80 950	3
Slovinsko	800	1
Srbsko	215 164	197
Švajčiarsko	5 500	4
SZSZ	7 300	4
Švédsko	2 400	2
Taliansko	2 000	2
Ukrajina	8 200	7
USA	40 485	16
Veľká Británia	35 600	18
SPOLU	1 137 889	543

Poznámky k roku 2018:

- V tabuľke nie je započítaná suma 99 581 eur pre krajanov v Maďarsku (*uznesenie vlády SR č. 625/2008*).
- V tabuľke je započítaný kapitálový transfer sumy 150 000 eur (*RO č. 30/2018*) pre Spolok Slovákov v Poľsku.
- V tabuľke je započítaný transfer sumy 4 856 eur (*RO č. 29/2018*) pre Spolok Slovákov v Poľsku.
- V tabuľke je započítaný transfer sumy 33 000 eur (*RO č. 48/2018*) pre Slovenskú katolícku misiu v Paríži.
- V tabuľke je započítaný transfer sumy 10 000 eur (*RO č. 10/2018*) pre Slovenskú katolícku misiu v Paríži.

Prioritou dotačnej politiky ÚŠZZ je podpora oblasti školstva a vzdelávania, vedy a výskumu, s dôrazom na deti a mladú generáciu, ako aj podpora projektov v kultúrnej oblasti. Prehľad o vyplatených dotáciách v jednotlivých oblastiach v roku 2018 podávajú nasledujúce kapitoly.

II. VZDELÁVANIE, VEDA A VÝSKUM

Krajiny so štatútom národnostnej menšiny

Vyučovanie slovenčiny a v slovenskom jazyku v krajinách, v ktorých majú Slováci štatút národnostnej menšiny, má určité spoločné črty, ale má aj mnoho odlišností. V súčasnosti je vo väčšine krajín evidentný pokles osôb hlásiacich sa k slovenskej národnosti, čo má priamy dosah na záujem/nezáujem o vzdelávanie sa v slovenskom jazyku. Medzi objektívne príčiny patrí celkovo klesajúca demografická krivka obyvateľstva a neustály nárast vyst'ahovaných osôb slovenskej národnosti z týchto krajín na Slovensko alebo do krajín západnej Európy. Sú tu však aj časté zmeny v oblasti legislatívy s dopadom na práva národnostných menšín, nesúlad medzi krajanskými spolkami, preferovanie neslovenských škôl rodičmi pre ich deti a pod. Slovensko podporuje zvyšovanie úrovne slovenských škôl skvalitňovaním výučby v slovenskom jazyku, lepším vybavením škôl, zabezpečovaním potrebných učebníc, učebných pomôcok a literatúry, zvyšovaním kvalifikácie a odbornej úrovne slovenských pedagógov. Problémom je návrat do domovskej krajiny vládných štipendistov SR z radov Slovákov žijúcich v zahraničí po absolvovaní štúdia na Slovensku, ktorí po štúdiách obvykle ostávajú na Slovensku.

Krajiny západnej Európy a zámoria

Tendencia zakladať nové vzdelávacie centrá v krajinách západnej Európy a zámoria stále pretrváva a počet detí v týchto centrách má mierne stúpajúcu tendenciu. Vzdelávacie centrá pre deti krajanov existujú v nasledovných krajinách západnej Európy a zámoria: Cyprus, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Island, Nemecko, Nórsko, Rakúsko, Švajčiarsko, Taliansko, Veľká Británia, Argentína, Austrália, Nový Zéland, Kanada a USA.

ÚŠZZ v spolupráci s MŠVVŠ SR pravidelne zvoláva **zasadnutia dvoch sekcií komisie pre školstvo a vzdelávanie ÚŠZZ**, na ktorých sa prerokujú problémy a požiadavky krajanov. V Békešskej Čabe (18. mája 2018) zasadala **sekcia pre strednú, južnú a východnú Európu**, na ktorej boli prerokované priority grantovej podpory, učebnice pre slovenské národnostné vzdelávanie, učitelia zo Slovenska pôsobiaci na školách v zahraničí, štipendiá vlády SR pre Slovákov v zahraničí, dolnozemske ceny v oblasti školstva a pod. **Sekcia pre západnú Európu a zámorie** zasadala (25. októbra 2018) v Bratislave a bola zameraná na novelu zákona o výchove a vzdelávaní (školský zákon), potreby vzdelávacích centier, skúsenosti z doterajších štyroch ročníkov letných táborov pre krajanskú mládež, učebnice pre vzdelávacie centrá, skúsenosti z metodických kurzov a seminárov pre pedagógov vo vzdelávacích centrách a informácia o vysielaní/prijímaní dobrovoľníkov v rámci Európskej dobrovoľníckej služby.

V oblasti školstva a vzdelávania v roku 2018 ÚŠZZ podporil **147 projektov za 250 451 eur** najmä na letné školy v prírode a na tábory pre krajanskú mládež, vlastivedné a poznávacie zájazdy krajanskej mládeže na Slovensko, súťaže žiakov v rôznych oblastiach, doškoľovacie kurzy a semináre pre slovenských učiteľov v zahraničí, ako aj na Slovensku, učebnice a učebné pomôcky, odbornú, encyklopedickú i slovníkovú literatúru, medzinárodné konferencie o problematike školstva a vzdelávania krajanov, vydávanie školských časopisov, predplatné na detské a odborné časopisy, víkendové školy v rámci vzdelávacích centier

v krajinách západnej Európy a zámoria, vybavenie školských zariadení, udeľovanie cien a pod. V rámci mimoriadnych dotácií ÚSZZ v roku 2018 poskytol najvýznamnejšiu podporu štyrom turnusom krajanových letných táborov pre deti krajanov v spolupráci s Akadémiou vzdelávania Martin, Maticou slovenskou a Metodickým centrom pre Slovákov žijúcich v zahraničí UMB v B. Bystrici. Celkovo sa na letných táboroch zúčastnilo 255 osôb z 18 krajín a finančná čiastka vynaložená ÚSZZ predstavovala sumu 80 895 eur.

Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2018 v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu podľa krajín		
Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Argentína	1 000	1
Austrália	7 000	3
Cyprus	3 500	2
Česká republika	11 500	5
Čierna Hora	2 000	1
Francúzsko	4 000	2
Holandsko	1 500	1
Chorvátsko	5 900	5
Írsko	20 500	3
Island	2 500	1
Kanada	9 500	3
Maďarsko	23 850	20
Nemecko	3 500	1
Nový Zéland	2 500	1
Poľsko	10 856	3
Rakúsko	1 500	1
Rumunsko	32 800	19
Slovinsko	800	1
Srbsko	62 860	51
SZSZ	2 000	1
Švajčiarsko	2 000	1
Švédsko	400	1
Taliansko	1 000	1
Ukrajina	1 200	2
USA	8 485	5
Veľká Británia	27 800	12
SPOLU	250 451	147

Závažným problémom detí žijúcich v krajinách západnej Európy a zámoria sú rozdielové skúšky. Na podnet vzdelávacích centier začal ÚSZZ spolupracovať so Štátnym pedagogickým ústavom (ďalej len „ŠPÚ“) **na vypracovaní vzdelávacích štandardov** predmetu slovenský jazyk a literatúra pre žiakov plniacich si povinnú školskú dochádzku mimo územia Slovenskej republiky. Štandardy boli vypracované pedagógmi pôsobiacimi v Írsku a Anglicku a boli schválené MŠVVŠ SR pre možnosť ich použitia ako metodického pokynu pre komisionálne skúšky zo slovenského jazyka a literatúry pre žiakov plniacich si povinnú školskú dochádzku v zahraničí. Cieľom je ich schválenie ako záväzného dokumentu. V spolupráci so ŠPÚ

pokračuje ÚŠZZ na vypracovaní kurikulárnych materiálov k voliteľnému predmetu o dejinách a živote Slovákov žijúcich v zahraničí pre stredné školy na Slovensku. ÚŠZZ a ŠPÚ si tiež poskytujú vzájomnú súčinnosť pri zabezpečovaní učebníc pre krajanov a pri publikovaní odborných článkov slovenských pedagógov zo zahraničia v časopise Pedagogická revue vydávanom ŠPÚ. Garantom pre oblasť vzdelávania Slovákov žijúcich v zahraničí je MŠVVŠ SR, s ktorým ÚŠZZ a MZVEZ SR (zastupiteľské úrady, konzuláty, honorárne konzuláty) spolupracuje.

Zástupcovia ÚŠZZ sa v roku 2018 zúčastnili na aktíve riaditeľov slovenských škôl v Srbsku, kde spoločne hľadali možné riešenia na existujúce problémy v národnostnom školstve. ÚŠZZ venuje pozornosť aj Európskej dobrovoľníckej službe v rámci programu EÚ Erasmus+ a spolupracuje v tejto oblasti s IUVENTOU, národnou agentúrou SR pre dobrovoľnícku službu a s akreditovanou organizáciou v SR pre dobrovoľnícku službu – MladíInfo.

III. KULTÚRA

Kultúra plní v krajskom spoločenstve funkciu socializačnú, keďže prispieva k jeho súdržnosti a vyvoláva v ňom pocit spolupatričnosti používaním spoločného jazyka na základe tradícií a stáročných zvykov našich predkov. **Najzastúpenejšou oblasťou kultúry v krajskom svete bol aj v roku 2018 folklór** (ľudový spev, hudba a tanec), ktorý sa v 2. polovici minulého storočia v prostredí autochtónnych slovenských spoločenstiev dostal z prostredia ľudu na javiská a v súčasnosti je zakódovaný do folklórnych festivalov a prehliadok. Napríklad v Českej republike pôsobí päť špičkových slovenských súborov. Aj v roku 2018 patrili medzi najmasovejšie a najpopulárnejšie v Českej republike (Rožnov pod Radhošťom) Jánošíkov dukát (20. ročník), v Chorvátsku (Osijek) Prehliadka slovenského folklóru (36. ročník), v Maďarsku (Banka) Celoštátny folklórny festival Slovákov (20. ročník), v Poľsku (Nová Belá) Dni slovenskej kultúry v Malopoľsku (25. ročník), v Rumunsku (Čerpotok) Medzinárodný slovenský mládežnícky festival (14. ročník), v Srbskej republike (Báčsky Petrovec) Slovenské národné slávnosti (57. ročník), ktoré mali svoju premiéru už v roku 1919, na Ukrajine (Seredné) Oblastné slávnosti slovenského ľudového umenia (k 25. výročiu založenia Matice slovenskej na Ukrajine) a mnohé ďalšie podujatia podobného rázu vrátane detských a mládežníckych.

Spev, tanec a hudbu zo slovenských regiónov prezentovali aj **súbory v zámorí a v západnej Európe**. V roku 2018 ÚŠZZ podporil aktivity detského folklórneho súboru (ďalej len „FS“) v USA Šarišan z Detroitu, Krajského centra z Chicaga, FS Karička a Podkovička z Kalifornie, v Kanade slovenský folklórny spolok Slávik z Britskej Kolumbie a FS Domovina z Windsoru a v Austrálii slovenský FS Kukabura v Sydney. V USA sa konal 59. festival slovenského dedičstva v New Jersey, ktorý otvoril minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák a v kanadskom Calgary sa uskutočnil 5. ročník súťaže pre deti v ľudovom speve. Folklórnemu kultúrnemu dedičstvu sa taktiež venujú folklórne súbory, ktoré vznikli v štátoch západnej Európy. V roku 2018 oslávil 50. výročie svojho vzniku FS Kolečko z Zürichu a početné úspešné vystúpenia absolvovali aj FS Nadeje z Paríža, FS Ostroha z Írska, FS Morena a DFS Sovička z Londýna, DFS Rozmarín z Viedne a iné.

Oblasť divadelníctva je v krajskom prostredí zastúpená vlastnou tvorbou, resp. pozývaním divadelných súborov zo Slovenska do krajských komunít. Divadelné prehliadky sa konajú v Srbsku (49. divadelný vavrín, 25. dni detského divadla, 24. divadelné inscenácie

dolnozemských autorov) a v Maďarsku (10. ročník Spolu na javisku, 25. prehliadka detskej dramatickej tvorivosti Deti deťom). V oboch krajinách existuje profesionálna divadelná inštitúcia (Slovenské vojvodinské divadlo v Báčskom Petrovci a Vertigo v Budapešti). Divadelné predstavenia produkujú aj Slováci z Rumunska (Divadelná skupina X v Nadlaku) a Slováci v Chorvátsku (divadelné odbočky v Iloku a Radoši). Divadelná ochotnícka scéna úspešne funguje aj v hlavnom meste Českej republiky v Prahe. Túto činnosť zastrešuje Česko-Slovenská scéna, ktorá v Prahe usporiadala 6. ročník detskej divadelnej dielne Túry do literatúry. Slovenské divadlo v Londýne združuje hercov a hudobníkov, ktorí každoročne pripravujú divadelné inscenácie prevažne na témy migrácie. Žiadosti o pozývanie divadelných súborov zo Slovenska si podávali Slováci z Nemecka, Francúzska a z Írska. V týchto krajinách existuje snaha o vlastnú divadelnú produkciu pre deti. V Nemecku uskutočnili interaktívnu divadelnú rozprávkovú sériu pre deti v slovenskom jazyku. Súťaže v prednese poézie a prózy usporiadali v Maďarsku (Slovenské spievanky a veršovačky), v Srbsku (Rozhlasová súťaž recitátorov), v Kanade (Maroško).

Oblasť vizuálneho umenia reprezentujú akademickí a ochotnícki umelci Slovákov po celom svete. V domovských štátoch organizovane pôsobia v Srbsku (Bienále slovenských akademických výtvarníkov, Kovačický október s prezentáciou tvorby kovačických inšitných umelcov) a v Chorvátsku pôsobí umelecká skupina Kontrast v Josipovci, ktorá sa v roku 2018 predstava na Slovensku v Detve, v Nitre a v Bratislave. V Nemecku svoje výtvarné dielne pre deti organizuje Martin Oscitý, ktorý sa so skupinou umelcov z Nemecka v roku 2018 predstavil aj publiku v Bratislave. Na Slovensku sa v roku 2018 predstavili aj akademickí umelci a inšitní maliari zo Srbska (Pavel Čáni, Michal Ďurovka, Ján Bačúr, Eva Husáriková, Miroslav Hraško a ďalší). ÚSZZ vytvára databázu údajov o talentovaných umelcoch medzi krajanmi a podporuje myšlienku zriadenia stálej expozície umeleckých diel týchto osobností.

Oblasť krajanskej literatúry a vydavateľskej činnosti (knihy, časopisy a neperiodická tlač) prezentovali v roku 2018 v Bratislave na knižnom veľtrhu Bibliotéka Slováci z Poľska (Spolok Slovákov v Poľsku), Slováci v Rumunsku (Vydavateľstvo Ivana Krasku v Nadlaku), Slováci v Maďarsku (Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku), Slováci v Srbsku (Slovenské vydavateľské centrum z Báčskeho Petrovca, Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov z Nového Sadu). Slováci v Česku vydávajú slovenské časopisy Korene (Obec Slovákov v Česku), Slovenské dotyky (Slovensko-český klub). Slováci v Poľsku oslávili 60. rokov činnosti časopisu Život. Historicky osobitným vydavateľským počinom sú slovenské kalendáre v Maďarsku (Čabiansky kalendár v Békešskej Čabe, Náš kalendár v Budapešti), v Srbsku (Národný kalendár, Pazovský kalendár), na Ukrajine (Náš kultúrno-historický kalendár), ako aj Slovenský svetový kalendár, ktorý sa venuje celému krajanskému svetu a má za sebou už tri ročníky. Vydavateľskú činnosť registrujeme aj v Kanade (Kanadský Slováč, Slovo z Britskej Kolumbie), v Austrálii (informačný bulletin Slovenské zvesti vo Viktórii), v USA (Slovák v Amerike) a ďalšie. Slováci v Česku organizujú Literárnu súťaž Jána Kollára a Slováci v Srbsku semináre kreatívneho písania.

ÚSZZ podporuje aj **zachovávanie hmotných podôb kultúrneho dedičstva** v prostredí krajanov – ochrana a rekonštrukcia kultúrnych pamiatok, činnosť múzeí a galérií, knižnic a dokumentácie. Boli podporené projekty Slovenského múzea dedičstva v Kanade a knižnica, dokumentačné centrum Slovákov v Maďarsku, rekonštrukčné práce Slovenského kultúrneho centra Našice v Chorvátsku, Slovenského pamiatkového domu v Sarvaši v Maďarsku, reštaurácia etno domu Petráš v Padine v Srbsku a dokumentácia v pamätnom dome Martina Jonáša v Kovačici v Srbsku. Slováci na Ukrajine odhalili pamätnú tabuľu Ľudovítovi Štúrovi

v obci Klenovec, boli poskytnuté zdroje na dopĺňanie fondov slovenských kníh v knižniciach vo svete a tiež podporená propagácia slovenskej filmovej a audiovizuálnej tvorby v Austrálii, kde sa konajú dva filmové festivaly.

Udeľovanie cien organizátorom krajanského života, ktorí sú dobrovoľníci (najmä v západnej Európe a zámorí, ale v rozhodujúcej miere aj v rámci autochtónnych menšín), predstavuje morálne ocenenie za záslužnú činnosť na udržiavanie, prezentovanie a rozvíjanie slovenskosti v domovských krajinách i na Slovensku. Svetové združenie Slovákov v zahraničí udeľuje každoročne v Slovenskom dome v Prahe Cenu Milana Rastislava Štefánika osobnostiam, ktoré sa zasadili za slovenskosť vo svete. V Nadlaku zasa Cena Ondreja Štefánka za rozvoj a propagáciu slovenskej literatúry a kultúrneho života v slovenskom zahraničí. V Prahe Obec Slovákov udeľuje v Slovenskom dome Cenu Mateja Hrebendu za prínos k pestovaniu vzájomnosti medzi Čechmi a Slovákami a v Novom Sade cenu Pro Cultura Slovaka za prínos v oblasti kultúry dolnozemskej Slovákov.

Krajanské aktivity nadväzovali aj na výročia a jubileá, na ktorých počesť sa konal rad podujatí na rôznej úrovni. Oslavu 100. výročia vzniku Česko-Slovenska si osobitnými programami pripomenuli Slováci v mnohých štátoch vrátane Českej republiky, Kanady, Maďarska a v Spojených štátoch amerických spolu so 100. výročím podpísania Pittsburskej dohody. Slováci v Maďarsku si v roku 2018 pripomenuli 300. výročie príchodu Slovákov do Malého Kerešu a Békešskej Čaby a tiež 70 rokov od založenia Zväzu Slovákov v Maďarsku.

Cirkev a duchovná kultúra

Šírenie kresťanských princípov v slovenskom jazyku patrí historicky medzi konštitutívne prvky našej národnej identity, ktorou sme (bez ohľadu na kresťanskú diverzifikáciu) vzájomne prepojení. ÚSZZ tak – s prihliadnutím na etické zásady spravodlivosti – podporuje pôsobenie kresťanských misií, farností a cirkevných zborov v zahraničí podľa ich požiadaviek a potrieb v rámci disponibilných prostriedkov, čo sa vzťahuje aj na kultúrno-historické pamiatky a artefakty architektonického, vizuálneho a hudobného umenia. V roku 2018 ÚSZZ registroval žiadosti o rekonštrukciu kostolov, resp. o organizovanie početných podujatí s náboženskou a národno-kultúrnou tematikou z evanjelických cirkevných zborov v Chorvátsku, Rumunsku, Srbsku, Česku a tiež z katolíckych misií vo Francúzsku, Belgicku, Nemecku a USA. ÚSZZ aktívne podporil snahu slovenských farníkov vo Windsore (Kanada) o odkúpenie nehnuteľnosti farnosti sv. Cyrila a Metoda. Farníci s podporou ÚSZZ a ZÚ Ottawa dosiahli, že sa im vytvorila možnosť, aby nehnuteľnosť získali do svojho vlastníctva. V roku 2018 sa v Nadlaku (Rumunsko) konala Medzinárodná konferencia o úlohe cirkvi v živote dolnozemskej Slovákov, na ktorej vystúpili odborníci z Dolnej zeme a zo Slovenska.

Účasť krajanských subjektov na podujatiach v Slovenskej republike

V oblasti divadelníctva je to účasť ochotníckych súborov (zo Srbska) na Palárikovej Rakovej (Čadca), ktorá je najstaršou celoslovenskou súťažnou prehliadkou ochotníckych divadelných súborov s inscenáciami pôvodnej slovenskej dramatickej tvorby. Na jej 49. ročníku sa zúčastnilo ochotnícke divadlo z Kultúrneho centra Kysáč s predstavením hry Vladimíra Hurbana Vladimírova Zámka škripí. **V oblasti folklóru** to boli 22. Južnoslovenské detské a mládežnícke folklórne slávnosti v Dulovciach (okres Komárno), na ktorých vystúpilo 180 mladých zahraničných Slovákov – folkloristov zo štyroch krajín. Na pamätnom Dni

zahraničných Slovákov sa bratislavskému publiku (5. júla 2018) predstavili slovenskí hudobní a folklórni umelci z Francúzska, Poľska, Rumunska, Česka, Austrálie a Srbska.

Krajanský folklór a gastronómia sa predstavili v Detve na 45. Krajanskej nedeli v rámci 53. ročníka Folklórnych slávností pod Poľanou. V programe vystúpili slovenské súbory z Česka, Francúzska, Chorvátska, Maďarska, Rumunska a Srbska a na 5. Krajanskom dvore sa prezentovali gastronómovia z vyššie uvedených krajín (okrem Rumunska) a navyše Ukrajina. Návštevníci detvianskych slávností si mohli pozrieť výstavu Slovenského kultúrneho centra z Našic Nástenné kuchárky a v Mestskom úrade v Detve sa konala vernisáž obrazov výtvarnej skupiny Kontrast z chorvátskeho Josipovca. V roku 2018 bolo v oblasti kultúry podporených **328 projektov z 21 krajín sveta za 776 688 eur.**

Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2018 v oblasti kultúry podľa krajín		
Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Argentína	1 700	2
Austrália	5 700	6
Belgicko	1 500	2
Česká republika	117 280	30
Dánsko	1 000	1
Francúzsko	57 050	7
Chorvátsko	34 520	33
Írsko	7 500	5
Kanada	6 700	5
Maďarsko	52 164	39
Nemecko	6 500	7
Nový Zéland	1 500	1
Poľsko	175 170	11
Rakúsko	2 400	4
Rumunsko	45 100	25
Slovenská republika	80 950	3
Srbsko	131 854	123
SZSZ	5 300	3
Švajčiarsko	3 000	2
Ukrajina	4 500	4
USA	27 500	9
Veľká Británia	7 800	6
SPOLU	776 688	328

Poznámky:

- V tabuľke je započítaný kapitálový transfer sumy 150 000 eur (RO č. 30/2018) pre Spolok Slovákov v Poľsku.
- V tabuľke je započítaný transfer sumy 33 000 eur (RO č. 48/2018) pre Slovenskú katolícku misiu v Paríži.
- V tabuľke je započítaný transfer sumy 10 000 eur (RO č. 10/2018) pre Slovenskú katolícku misiu v Paríži.

IV. INFORMOVANOSŤ

ÚSŽZ do informovanosti zahŕňa projektové aktivity zamerané na časovo-zbernú historicko-kultúrnu dokumentáciu, publicisticko-beletristické spracovávanie a propagáciu minulého i súčasného života krajských komunit vo vydavateľskej činnosti (knižná tvorba, monografie, dokumentaristika, beletristická a žánrová literatúra, tradičné kalendáre a ročenky, noviny a časopisy a iné periodické a neperiodické tlačoviny, informačné bulletiny) a tiež v internetovej komunikácii (krajské informačné webové stránky a spravodajsko-publicistické portály, internetové časopisy pre tvorivé deti a mládež v národnostných školách a vzdelávacích centrách).

V roku 2018 ÚSŽZ podporil 53 projektov zo 17 štátov v sume 81 500 eur predovšetkým periodické a cyklické vydavateľské činnosti krajských subjektov, ktoré aj v uplynulých rokoch spotrebovali a prezentovali finančnú podporu poskytnutú ÚSŽZ vo vysokej kvalite.

Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2018 v oblasti informácií podľa krajín		
Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Austrália	1 000	1
Česká republika	4 000	2
Izrael	1 000	1
Francúzsko	2 200	3
Chorvátsko	4 000	1
Kanada	7 000	2
Luxembursko	4 000	1
Maďarsko	9 000	4
Nemecko	5 200	3
Poľsko	5 200	3
Rumunsko	17 500	10
Srbsko	15 400	18
Švajčiarsko	500	1
Švédsko	2 000	1
Taliansko	1 000	1
Ukrajina	2 500	1
SPOLU	81 500	53

Najúspešnejšie projekty v oblasti informovanosti boli:

Vydávanie periodickej tlače: Obec Slovákov v Českej republike (časopis Korene), Zväz Slovákov v Chorvátsku (časopis Prameň), Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku (časopis Dolnozemský Slováč, projekt časopisu Naše snahy), Slovenské vydavateľské centrum v B. Petrovci (časopisy Zornička, Rovina, Nový život, Vzlet), Kanadská slovenská liga (vydávanie novín Kanadský Slováč), Združenie austrálskych Slovákov vo Viktórii (periodický informačný bulletin Slovenské zvesti),

Vydávanie neperiodických tlačovín: Slovenský kultúrny klub v B. Petrovci (Slovenský svetový kalendár 2019), Čabianska organizácia Slovákov v B. Čabe (Čabiansky kalendár 2019), Slovenské vydavateľské centrum v B. Petrovci (Národný kalendár 2019), Slovenský kultúrno-umelecký spolok Janka Čmelíka (Pazovský kalendár 2019),

Realizácia internetových periodík: ISEIA – Medzinárodný inštitút a asociácia slovenských vzdelávacích centier v Luxembursku (Ceruzky vo svete), Asociácia slovenských pedagógov v Srbsku (Čaroslov),

Knižná vydavateľská činnosť: Kultúrna a vedecká spoločnosť Ivana Krasku v Rumunsku – Nadlak (literárne diela slovenských autorov), Slovenské vydavateľské centrum v Srbsku – Báčsky Petrovec (vydanie titulov beletristickej literatúry, monografií, memoárovej literatúry), Spolok Slovákov v Poľsku – Krakov (vydanie monografie, almanachu).

V. MÉDIÁ

ÚSZZ zabezpečoval aj v roku 2018 komunikáciu a spätnú väzbu s krajanmi prostredníctvom webovej stránky www.uszz.sk. Zverejňoval oznamy zo stretnutí so zástupcami krajských organizácií, spolkov a inštitúcií, ako aj štátnych orgánov, kultúrnych inštitúcií, spoločenských organizácií a cirkví Slovenskej republiky na pôde ÚSZZ i mimo neho. Zároveň sprístupňoval na portáli www.slovenskezahranicie.sk spravodajské, publicistické aj obrazové informácie o podujatiach organizovaných ÚSZZ a aktivitách krajských spolkov a organizácií, o ktorých tieto redakciu portálu informovali. Webová stránka a portál ÚSZZ informovali aj o aktivitách v organizačnej gescii ÚSZZ, ktoré sa uskutočnili na Slovensku.

ÚSZZ v roku 2018 podporil projekty vydávania tlačených periodík – týždenníkov, mesačníkov, štvrťročníkov a bulletinov. ÚSZZ prihliada pri podpore tlačených médií okrem aspektu ich dlhoročnej tradície aj na generačný význam pre krajské komunity z hľadiska udržania slovenskosti a národného povedomia. ÚSZZ pozitívne a konštruktívne reagoval aj na projekty v elektronických médiách krajanov, ktoré majú okrem výpovednej žurnalistickej hodnoty a jazykového prínosu aj pozitívny emocionálny účinok na poslucháča resp. diváka.

V roku 2018 ÚSZZ podporil v oblasti médií **18 projektov z 8 štátov v sume 34 450 eur.**

Prehľad skutočne vyplatených dotácií za rok 2018 v oblasti médií podľa krajín		
Krajina	Suma	Počet podporených projektov
Česká republika	7 000	2
Francúzsko	1 000	1
Chorvátsko	1 400	2
Kanada	5 000	2
Maďarsko	8 500	3
Poľsko	2 000	1
Srbsko	5 050	5
USA	4 500	2
SPOLU	34 450	18

Kľúčové projekty v mediálnej oblasti:

Podpora tlačených médií: Austrália (Slovenské zvesti), Česká republika (Korene, Slovenské dotyky), Francúzsko (Bulletin A.O.T.S. a Spravodaj), Chorvátsko (Prameň), Kanada (Kanadský Slováč, Slovo z Britskej Kolumbie, Slovak Heritage), Maďarsko (Ľudové noviny, Budapeštiansky Slováč, Čabän, ročenky Čabiansky kalendár a Náš kalendár), Poľsko (Život), Rumunsko (Naše snahy, Dolnozemský Slováč), USA (Slovák v Amerike),

Podpora elektronických médií: Česká republika (Slovenská mozaika na Rádiu ZET), Chorvátsko (Rádio Osijek, Rádio Slatina a Rádio Đakovo), Poľsko (Relácia Prameň v Rádiu Krakov), Srbsko (Rozhlasový škriatok v Rádio-televízii Vojvodiny), USA (internetové vysielanie krajského Radia Tatran).

ÚŠŽZ pokračoval v roku 2018 v spolupráci s médiami na Slovensku, ktoré prejavujú záujem o krajskú agendu, a to s verejnoprávnym Rozhlasom a televíziou Slovenska – Radio Slovakia International (RSI) a zo súkromno-právnych subjektov s TA3 a agentúrou SITA.

VI. OSVEDČENIE SLOVÁKA ŽIJÚCEHO V ZAHRANIČÍ

ÚŠŽZ v roku 2018 vydal 2 371 osvedčení. Pokračuje trend nárastu záujemcov o tento dokument hlavne z dôvodu možnosti získania prechodného pobytu na Slovensku a práva na možnosť zamestnať sa bez ďalších administratívnych povolení. Najviac osvedčení bolo v roku 2018 vydaných Slovákom zo Srbska (1 708) a z Ukrajiny (641).

Štatistika vydaných osvedčení od roku 2013 do roku 2018 (podľa štátov)						
Štát/rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Argentína	1	0	0	0	2	2
Austrália	0	1	1	0	3	0
Bielorusko	3	3	0	0	0	0
Bosna a Her.	1	0	2	5	4	1
Bulharsko	0	0	0	0	0	0
Čierna Hora	0	0	0	0	1	0
Česká rep.	1	2	3	0	0	1
Holandsko	0	0	0	0	0	0
Chorvátsko	6	0	0	0	0	1
Macedónsko	0	1	0	1	2	1
Maďarsko	0	0	0	0	0	0
Mexiko	0	0	0	1	0	0
Moldavsko	0	0	0	0	0	0
Kanada	1	0	0	1	0	0
Kirgizsko	2	0	0	0	0	0
Kuba	0	2	0	0	0	0
Nemecko	1	0	0	0	0	3
Poľsko	0	0	0	1	0	0
Rakúsko	1	1	0	0	0	0
Rumunsko	1	0	0	0	1	0
Rusko	2	3	1	2	5	10
Slovensko	0	1	0	0	0	0
Srbsko	399	592	1 050	2 068	1 646	1 708
Švédsko	0	1	0	0	0	0
Ukrajina	249	101	56	127	355	641
USA	7	10	3	1	6	3
Spolu	675	718	1 116	2 207	2 025	2 371

ÚŠŽZ v konaní o vydaní osvedčenia aj v roku 2018 úzko spolupracoval s útvarmi MV SR. V oblasti udeľovania prechodného/trvalého pobytu, zrušení pobytu držiteľov osvedčenia a vykonávaní preverovania žiadateľov o vydanie osvedčenia s Úradom hraničnej

a cudzineckej polície Policajného zboru, v oblasti skúmania dokumentov žiadateľov o vydanie osvedčenia s Kriminalistickým a expertíznym úradom Policajného zboru, v oblasti udeľovania štátneho občianstva Slovákom žijúcim v zahraničí s odborom štátneho občianstva MV SR a s odbormi všeobecnej vnútornej správy príslušných okresných úradov v sídle príslušného kraja, v oblasti overovania údajov z dokumentov, ktorými preukazujú žiadatelia o vydanie osvedčenia slovenskú národnosť (§ 7 ods. 3 zák. č. 474/2005 Z. z.), údajov na sčítacích hárkoch, overovaní údajov na matričných dokladoch a pod. s odborom registrov, matrik a hlásenia pobytu, Slovenským národným archívom (ďalej len „SNA“), štátnymi archívmi s regionálnou územnou pôsobnosťou a ich pracoviskami, jednotlivými matrikami na Slovensku, ako aj s Národným archívom v Prahe a napokon s Migračným úradom MV SR.

VII. STÁLA KONFERENCIA SLOVENSKÁ REPUBLIKA A SLOVÁCI ŽIJÚCI V ZAHRANIČÍ 2018

Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2018 (ďalej len „stála konferencia“) sa konala v dňoch 28. – 29. októbra 2018 v Bratislave. Zúčastnilo sa na nej 90 zástupcov reprezentatívnych spolkov, organizácií, inštitúcií a cirkví Slovákov žijúcich v zahraničí, ako aj osobností slovenského života v zahraničí z 22 štátov Európy, Ameriky a Ázie. Ústrednou témou boli nové generačné výzvy v procese posilňovania národného povedomia, kultúrnej a duchovnej identity Slovákov žijúcich v zahraničí. Takmer 70 príspevkov bolo následne publikovaných vo forme zborníka. Boli prijaté závery z rokovania, týkajúce sa všeobecných problémov a požiadaviek krajanov pre oblasť kultúry a médií, školstva a financií. ÚSZZ vypracoval akčný plán na realizáciu záverov stálej konferencie.

Stála konferencia prijala závery z rokovania týkajúce sa všeobecných problémov a požiadaviek krajanov pre oblasť kultúry a médií, školstva a financií. Medzi iným účastníci konferencie navrhujú pokračovať v úsilí o zjednodušenie možnosti udelenia/znovuzískania občianstva SR formou zníženia poplatkov pre Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí sú držiteľmi osvedčenia. Vyjadrili potrebu začať dialóg o zvýšení komfortu volieb zo zahraničia a zastúpení Slovákov žijúcich v zahraničí v Národnej rade SR a o vytvorenie podmienok pre vznik dokumentačného centra/múzea kultúry zahraničných Slovákov.

V oblasti školstva sú hlavnými požiadavkami zadefinovať postavenie slovenských vzdelávacích centier vo svete a pozície tam pôsobiacich pedagógov, navýšiť počet vyslaných učiteľov na slovenské národnostné školy, zohľadniť výrazný nárast požiadaviek zo strany slovenských komunit v zahraničí v oblasti vzdelávania v rozpočte Sekcie medzinárodnej spolupráce a európskych záležitostí MŠVVŠ SR, nájsť riešenie na dlhodobé a pravidelné dodávanie učebníc na slovenské národnostné školy a vzdelávacie centrá v zahraničí. Účastníci opakovane žiadajú o navýšenie finančných prostriedkov určených na aktivity Slovákov žijúcich v zahraničí a na investičné projekty.

ÚSZZ na stálej konferencii udelil pamätné medaily za rok 2018 významným osobnostiam a inštitúciám krajanského života, a to Ivanovi Ambrušovi (Rumunsko), Jurajovi Antalovi Dolnozemskému (Maďarsko), prof. PhDr. Jánovi Botíkovi, DrSc. (Slovensko), Vlastimilovi Fabišikovi (Česká republika), Igorovi Furdíkovi (Slovensko), Viere Horch (Nemecko), Ladislavovi Petrovi Kozákovi (Kanada), Edite Pečeňovej (Maďarsko), Igorovi Kovačovičovi (Slovensko), Pavlovi Popovi (Srbsko), Vladimírovi Valentíkovi (Srbsko), Ingrid Slaninkovej (Slovensko), Jozefovi Veselskému (Írsko), Nadežde Vokušovej (Česká republika), folklórnemu súboru Kolečko (Švajčiarsko), Matici slovenskej na Zakarpatsku (Ukrajina),

slovenskému centru Lipka Academy (USA), Zväzu Slovákov v Maďarsku, časopisu Život (Poľsko), Gymnáziu Jána Kollára so žiackym domovom v Báčskom Petrovci (Srbsko).

VIII. ORGÁNY ŠTÁTNEJ SPRÁVY, SAMOSPRÁVY A INŠTITÚCIE VO VZŤAHU KU KRAJANOM

Podľa § 3 ods. 1 zák. č. 474/2005 Z. z. východiská a zásady štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí určuje vláda SR, pričom podľa odseku 3 tohto zákona ministerstvá a ostatné orgány štátnej správy sa v rozsahu svojej pôsobnosti podieľajú na tvorbe a výkone štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí a na realizácii štátnej podpory.

Prezident Slovenskej republiky

Pán prezident Andrej Kiska venoval neustálu pozornosť krajanom a udržiavaniu kontaktu s nimi. Rastúci počet Sloveniek a Slovákov, ktorí sa dokázali profesionálne presadiť v zahraničí, predstavuje významný potenciál. Pán prezident sa stretol s krajanmi počas návštevy v Nórsku, pracovnej cesty do USA v súvislosti s účasťou na Valnom zhromaždení OSN (návšteva University of Chicago a víkendovej školy Slovak Academy of Chicago), návštevy Rakúska, Ukrajiny, Svätej stolice a Lotyšskej republiky (slovenskí vojaci na vojenskej základni v Adaži v rámci operácie NATO Enhanced Forward Presence). Pán prezident zaslal pozdravný list (september 2018) účastníkom 41. festivalu slovenského dedičstva v New Jersey (USA) a zdravicu (október 2018) folklórnemu súboru Karička pri Spolku priateľov slovenského folklóru v San Diegu v USA, v ktorých oceňuje úsilie pestovať v deťoch a ich rodičoch záujem o udržiavanie slovenských tradícií, kultúry a zvykov.

Národná rada Slovenskej republiky

Predstavitelia a poslanci NR SR sa stretávajú s predstaviteľmi krajských komunít v rámci svojich návštev v zahraničí alebo na podujatiach na Slovensku. Predseda NR SR Andrej Danko sa v roku 2018 stretol s krajanmi počas pracovnej návštevy v Maďarsku v Budapešti a v Malom Kereši (300. výročie znovuzaloženia mesta), v Srbsku s krajanmi z Vojvodiny a počas pracovnej návštevy v Spojenom kráľovstve. Predsedníčka Zahraničného výboru NR SR Katarína Cséfalvayová a poslanec Martin Fedor sa stretli s krajanmi v Pittsburghu pri príležitosti osláv 100. výročia založenia Československa, člen Zahraničného výboru NR SR Peter Osuský sa stretol s krajanmi v Štokholme, Mníchove a v Ženeve, predseda Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport Ľubomír Petrák, predseda Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť Anton Hrnko, predseda Výboru NR SR pre kultúru a médiá Dušan Jarjabek a člen tohto výboru Miroslav Čiž navštívili v rumunskom Nadlaku jubilejnú 20. prehliadku sólistov slovenskej ľudovej piesne Cez Nadlak je..., ktorú organizuje Demokratický zväz Slovákov a Čechov v Rumunsku s podporou ÚSZZ.

Rada vlády Slovenskej republiky pre krajské otázky

RVKO zriadila vláda SR svojím uznesením č. 404/2016 z 21. septembra 2016) ako poradný a koordinačný orgán vlády SR, ktorý strategicky usmerňuje ÚSZZ. Sú v ňom zastúpené rezorty zahraničných vecí a európskych záležitostí, školstva, vedy, výskumu a športu, kultúry, vnútra a financií, ako aj ÚSZZ. V roku 2018 sa pod vedením štátneho tajomníka MZVEZ SR Lukáša Parízka, ako podpredsedu RVKO, uskutočnili dve jej zasadnutia (apríl, december),

kde sa rokovalo o stave podpory krajauských aktivít, situácii v oblasti vydávania osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí a o aktivitách vecne príslušných rezortov vo vzťahu ku krajauským komunitám. V súvislosti so schvaľovaným rozpočtom SR na rok 2019 bol konštatovaný predpoklad naplnenia uznesenia vlády SR č. 625/2008 formou zvyšovania finančných prostriedkov na starostlivosť a podporu Slovákov žijúcich v zahraničí. V súvislosti s otázkou návratovej politiky a možnosťami zamestnávania krajanov na Slovensku bolo konštatované, že v prípade ich záujmu o prácu na Slovensku je cieľom SR vytvoriť im vhodné podmienky.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky

V zmysle zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov (najmä novelizácie č. 287/2012 Z. z. z 11. septembra 2012) je MZVEZ SR zodpovedné za realizáciu politiky štátu vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Pri výkone danej agendy MZVEZ SR úzko spolupracuje s ÚSZZ, ktorý je v jeho politickej gescii a je napojený na jeho rozpočet. Podpora Slovákov žijúcich v zahraničí je jednou z priorit zahraničnej politiky SR. Jej cieľom je pomoc a podpora úsiliu udržať národnú identitu slovenských národnostných menšín a komunit v zahraničí a zachovať a rozvíjať ich vzťah k Slovenskej republike. Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR je predsedom **Rady vlády Slovenskej republiky pre krajauské otázky**.

MZVEZ SR v koordinácii s ÚSZZ zabezpečuje rozvoj vzťahov so Slovákami žijúcimi v zahraničí v spolupráci so zastupiteľskými úradmi SR (ďalej len „ZÚ SR“), generálnymi konzulátmi, stálymi misiami a slovenskými inštitútmi v zahraničí. Prostredníctvom nich udržiava úzke väzby so slovenskými menšinami a komunitami, pomáha krajauským organizáciám rozvíjať národný život a udržiavať ich slovenské povedomie a v prípade potreby operatívne pomáha riešiť ich aktuálne problémy. ZÚ SR aktívne spolupracujú so Slovákami žijúcimi v zahraničí, organizujú vzájomné stretnutia, zúčastňujú sa na ich kultúrno-spoločenských podujatiach, resp. na svoje podujatia pozývajú krajanov, pričom mnohé z nich pripravujú spoločne. Okrem toho na základe potrieb a časového priestoru integrujú krajanov do programov návštev najvyšších predstaviteľov SR v krajinách svojej akreditácie. Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR sa v roku 2018 zúčastnil na viacerých stretnutiach s krajanmi a v októbri 2018 prijal v Bratislave účastníkov stálej konferencie. Na zintenzívnenie kontaktov so Slovákami žijúcimi v zahraničí boli v roku 2018 vyzvaní aj honorárni konzulárni úradníci SR v zahraničí, z ktorých mnohí sú priamo z radov našich krajanov. Sieť ZÚ SR taktiež predstavuje štruktúru a nástroj, ktorej prostredníctvom MZVEZ SR, v prípade potreby, poskytuje asistenciu slovenským inštitúciám a subjektom pri distribúcii pomoci a materiálov krajauským organizáciám.

MZVEZ SR sa tiež podieľa na príprave a uzatváraní medzinárodných programov spolupráce, medzinárodných dohôd a iných právnych aktov, ktoré sa týkajú aj výkonu štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí. Dôležitou súčasťou rozvoja medzinárodných vzťahov SR je spolupráca s krajinami, v ktorých žijú slovenské menšiny. SR sleduje ich stav a požaduje od daných krajín plnenie záväzkov týkajúcich sa postavenia slovenských menšín v súlade s medzinárodnoprávnymi dokumentmi. MZVEZ SR v roku 2018 pokračovalo v koordinácii činnosti zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre záležitosti menšín a medzivládnej slovensko-ukrajinskej komisie pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru.

MZVEZ SR a konzulárne oddelenia ZÚ SR zabezpečovali ochranu práv a poskytovali pomoc občanom SR nachádzajúcim sa dočasne alebo trvale v zahraničí a úzko spolupracovali s ÚSZZ pri vybavovaní žiadostí o vydanie osvedčenia.

MZVEZ SR je dôležitou súčasťou procesu podpory krajanov v rámci dotačného systému ÚSZZ. Prostredníctvom činnosti ZÚ SR ministerstvo napomáha objektivizovať štátnu dotačnú politiku v krajanovej oblasti s cieľom zvýšenia transparentnosti, adresnosti a účelnosti využitia štátnych zdrojov. V roku 2018 sa MZVEZ SR a ÚSZZ podarilo presadiť navýšenie financií pre dotačný systém ÚSZZ, čo sa pozitívne prejaví už v roku 2019.

Zástupcovia MZVEZ SR participovali na práci komisií MŠVVŠ SR pre výber a posudzovanie činnosti lektorov a učiteľov slovenského jazyka a kultúry v zahraničí, ako aj na komisii pre posudzovanie žiadostí o poskytnutie vládneho štipendia Slovenskej republiky pre Slovákov žijúcich v zahraničí. MZVEZ SR tiež prostredníctvom ZÚ SR zabezpečovalo šírenie informácií o podmienkach udeľovania štipendií vlády SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí a spolupracovalo na príprave krátkodobých štipendijných pobytov krajanov v SR.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

Vzdelávanie, veda a výskum patria medzi ťažiskové prvky výstavby slovenského národného povedomia, v rámci ktorých dominuje slovenský jazyk, reálie a slovenské dejiny.

Rozpis pridelovaných vládnych štipendií na akademický rok 2018/2019 bol v zmysle uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 571/2015 ku koncepcii štátnej politiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na roky 2016 – 2020 schválený odborom kultúrnej diplomacie MZVEZ SR. V akademickom roku 2018/2019 boli poskytnuté **vládne štipendiá pre 70 krajanov** na denné štúdium na verejných vysokých školách v slovenskom jazyku s dispozíciou 321 študijných odborov (najväčšia využiteľnosť slovenských študentov zo Srbska). V akademickom roku 2018/2019 pôsobí v zahraničí (na základe medzinárodných zmlúv) **22 lektorov slovenského jazyka a kultúry** v 15 krajinách sveta (Bielorusko, Bulharsko, Čínska ľudová republika, Francúzsko, Chorvátsko, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Rakúsko, Rumunsko, Ruská federácia, Slovinsko, Srbsko, Taliansko a Ukrajina). Na tom istom právnom základe pôsobí na školách s výučbou slovenského jazyka v zahraničí **17 učiteľov slovenského jazyka**, najviac v Maďarsku (10) a na Ukrajine (5).

MŠVVŠ SR na podporu výučby slovenského jazyka a kultúry na zahraničných univerzitách poskytuje 5-mesačný štipendijný program Slovakistické štúdiá na Studia Academica Slovaca FF Univerzity Komenského v Bratislave, ktorého sa v akademickom roku 2018/2019 zúčastnilo 22 študentov z lektorátov slovenského jazyka a kultúry MŠVVŠ SR v zahraničí. Studia Academica Slovaca – centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk, poskytuje jazykové kurzy slovenčiny ako cudzieho jazyka pre všetky úrovne A1 až C1 kontaktnou formou. V letnom semestri 2017/18 a v zimnom semestri 2018/19 absolvovalo kurzy 365 účastníkov. MŠVVŠ SR a Studia Academica Slovaca – centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk zorganizovali (21. – 22. augusta 2018) odborný-metodický seminár pre lektorov slovenského jazyka a kultúry zo zahraničných univerzít zameraný na prezentáciu aktuálnych výstupov slovakistiky, jazykovedných a literárnovedných prác. ÚSZZ na svojej webovej stránke informuje o možnosti dištančného jazykového vzdelávania prostredníctvom e-learningových programov (www.e-slovak.sk, www.myslovak.sk).

V roku 2018 MŠVVŠ SR zorganizovalo v spolupráci s odbornými pracoviskami slovenských univerzít 28 vzdelávacích podujatí na podporu dvojazyčného vzdelávania, na ktorých sa zúčastnilo 1 272 Slovákov žijúcich v zahraničí (žiaci základných a stredných škôl a pedagógovia vyučujúci slovenský jazyk/v slovenskom jazyku). Pokračovalo riešenie projektu *Vzdelávací program slovenčina ako cudzí jazyk* podľa uznesenia vlády SR č. 1053/2003.

Na podporu výučby slovenčiny a slovenských reálií v krajských komunitách v západnej Európe a v zámorí – na základe vyhodnotenia požiadaviek a potrieb učiteľov – bol vytvorený a vydaný metodicko-didaktický materiál *Hráme sa o Slovensku po slovensky*. V roku 2018 MŠVVŠ SR zabezpečilo 2 515 učebníc pre školské centrá v 9 krajinách v zahraničí na podporu výučby slovenského jazyka/v slovenskom jazyku. Najväčší záujem bol prejavovaný o šlabikáre, čítanky a učebnice slovenského jazyka

Spolupráca medzi Slovenskou akadémiou vied (ďalej len „SAV“) a Výskumným ústavom Celostátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (ďalej len „VÚSM“) sa rozvíjala na základe Dohody o vedeckej spolupráci medzi SAV a VÚSM na obdobie rokov 2016 – 2018. V roku 2018 boli v rámci mobility SAV – VÚSM uskutočnené 4 vyslania a 3 prijatia. ÚSZZ uzavrel dohody s Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre a Univerzitou Cyrila a Metoda v Trnave o využívaní výsledkov vedeckých výskumov ich pedagogických a vedeckých pracovníkov v krajskej oblasti predovšetkým z prostredia Dolnej zeme, ale aj zo zámoria.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Popri vzdelávaní **duchovná a svetská kultúra** tvoria fundament národnej identity a sú jej výrazným prejavom. Preto Slovenská republika podporuje výrazným spôsobom kultúrne aktivity a ÚSZZ víta vstup slovenských inštitúcií na rôznych úrovniach, ktoré prispievajú alebo napomáhajú vytvárať mosty medzi krajanmi a Slovenskom.

Medzi aktívne slovenské inštitúcie vo vzťahu ku krajanom patrí **BIBIANA**, medzinárodný dom umenia pre deti, ktorá vytvára tradíciu budovania vzťahov so školskými ustanovizňami s vyučovaním v slovenskom jazyku, s osobitným dôrazom na srbskú Vojvodinu. V lete 2018 školskej knižnici Základnej školy Jána Kollára v Selenči a neskôr aj v Základnej škole v obci Laliť odovzdala po viac ako 100 knižných titulov od rôznych vydavateľov na Slovensku. Okrem toho tiež pravidelne predstavuje detskú slovenskú literatúru na medzinárodných knižných veľtrhoch vo vojvodinskom Novom Sade a v Bratislave.

V roku 2018 sa uskutočnil 26. ročník literárnej súťaže s medzinárodnou účasťou **Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko**, ktorej výsledky boli vyhlásené (jún 2018) v Nových Zámkoch. Na súťaži sa zúčastnili žiaci zo všetkých typov a druhov základných a stredných škôl, vzdelávacích centier, víkendových škôl a organizácií Slovákov žijúcich v zahraničí. Zo zahraničia bolo zaslaných 135 súťažných prác a zapojili sa školy zo Srbska (11), Chorvátska (3), Maďarska (5), Rumunska (1), Spojeného kráľovstva (1), Írska (1), Rakúska (1) a Ukrajiny (1).

Minister kultúry SR prevzal záštitu nad odbornou konferenciou *Sto rokov od prvého oficiálneho vyhlásenia slovenského jazyka ako vyučovacieho jazyka na území SR*, ktorá bola spoluorganizovaná s MŠVVŠ SR a konala sa 14. – 15. februára 2018 v Revúcej. Zhruba 200 účastníkov vrátane zástupcov krajských spolkov z Maďarska a Poľska na konferencii

prezentovali postavenie slovenčiny ako vyučovacieho jazyka v školskom systéme na Slovensku v historických súvislostiach a v súčasnom kultúrno-spoločenskom kontexte.

Prezentáciu kultúry Slovákov zo zahraničia aktívne realizujú Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici (tradície vojvodinskej Selenče, prednáška Ondreja Miháľa, prezentácia publikácie Kataríny Mosnákovej-Bagľašovej, výstava Michala Ďurovku), Slovenské národné múzeum (mapovanie slovacikálnych dokumentov z Dolnej zeme, spolupráca s National Czech & Slovak Museum & Library v Cider Rapid v štáte Yowa), Univerzitná knižnica v Bratislave (doplňovanie fondu slovacikálnymi dokumentmi, výstava umeleckých diel akademického maliara Michala Ďurovku z Kysáča, prezentácia knihy švajčiarsko-slovenskej spisovateľky Ireny Brežnej Postrehy emigrantky, prezentácia ročeniek Slovákov v Maďarsku nášho kalendára 2018, Čabianskeho kalendára na rok 2018, ako aj Slovenského svetového kalendára 2018, prezentácia knihy Pesničky pod oblokom v Silbaši Ondreja Miháľa, výstava o kultúrnom dedičstve Slovákov v Chorvátsku), Ústredie ľudovej umeleckej výroby, Národné osvetové centrum (podpora oslavy 70. výročia založenia Zväzu Slovákov v Maďarsku).

Slovenský filmový ústav pokračoval v spolupráci s ÚSZZ, priamo so spolkami Slovákov a tiež so ZÚ SR v zahraničí a slovenskými kultúrnymi inštitútmi v oblasti spolupráce pri podujatiach s filmom (prehliadky slovenských filmov, samostatné projekcie) a podpory vzdelávania a informovanosti o slovenskej kinematografii. Išlo o kinematografické podujatia so slovenskými krajanskými inštitúciami v Maďarsku (Budapešť), Poľsku (Varšava), Taliansku (Rím), Španielsku (Malaga), USA (Washington a New York), vo Veľkej Británii (Londýn), Austrálii (Sydney, Melbourne a Canberra), Rusku (Moskva) a iné. Štátna filharmónia Košice udržiava kontakty so Slovákami v Maďarsku dlhodobo. Pravidelne účinkuje pre slovenskú komunitu v Békešskej Čabe a v Sarvaši.

Rozhlas a televízia Slovenska

RTVS v súlade so zákonom č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska v rozhlasovom aj televíznom vysielaní rozvíja a programovo pokrýva tematiku Slovákov žijúcich v zahraničí s dôrazom na aktívnu participáciu krajanov na oboch televíznych programových službách. Rozhlasová programová služba **Radio Slovakia International** (ďalej len „RSI“) zabezpečuje vysielanie do zahraničia prostredníctvom satelitu a internetu v rozsahu 30 minút denne v slovenskom, anglickom, nemeckom, francúzskom, ruskom a španielskom jazyku. Krajanskú problematiku podrobne mapuje najmä Krajanská redakcia RSI s návštevami krajanov v Česku, Srbsku, Rumunsku, Ukrajine, Taliansku, Francúzsku, Švajčiarsku a Nemecku. Príspevky o živote a aktivitách našich rodákov boli odvysielané nielen v reláciách Krajanskej redakcie RSI, ale aj v cykle Slováci vo svete na Radio Regina Bratislava, Banská Bystrica a Košice. Krajanskou problematikou sa dlhodobo zaoberá aj španielska redakcia RSI, ktorá sa vo vysielaní tematicky zameriava na generácie slovenských vystaňovalcov do Argentíny. ÚSZZ konštruktívne spolupracuje s RTVS/RSI na tvorbe týchto reportáží. **Kľúčovými pre prezentáciu krajanov na Slovensku v televízii sú pravidelné relácie.** V roku 2018 Jednotka vysielala v týždňovej periodicite 4. sériu cyklu Cestou necestou – gastronomický cestopis o zaujímavých Slovákoch dlhodobo žijúcich v zahraničí. Na Dvojke boli v roku 2018 uvedené viaceré premiérové aj reprízové dokumenty o pôsobení slovenských komunit v zahraničí (séria Šesť zmyslov Paríža, Óda na roviny – dokument o živote na vojvodinskej rovine a divadle v Báčskom Petrovci, etnografický dokument Slováci v Argentíne). Takisto sem možno zaradiť aj reportáže z vystúpení zahraničných Slovákov na letných folklórnych festivaloch vo Východnej a v Detve, na Dni zahraničných Slovákov (5. júla 2018). Do vysielania Dvojky boli priebežne zaradované reprízy cyklu Slováci vo svete z produkcie

košického štúdia RTVS a dokumentárne portréty v spolupráci s ÚSZZ v produkcii Torontského divadla. Pozornosť v roku 2018 bola upriamená aj na históriu súvisiacu so 100. výročím vzniku Česko-Slovenska a 100. výročím Martinskej deklarácie aj s významným podielom zahraničných Slovákov.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

Oblasť štátneho občianstva

V roku 2018 bolo udelené štátne občianstvo SR 200 osobám s postavením Slováka žijúceho v zahraničí (predovšetkým štátni príslušníci Srbskej republiky – 171 osôb a Ukrajiny – 26 osôb).

ÚSZZ prijme opatrenia na zvýšenie informovanosti držiteľov osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí/preukazov zahraničného Slováka o následkoch vyplývajúcich z nadobudnutia ich trvalého pobytu na území Slovenskej republiky (zánik platnosti osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí/preukazu zahraničného Slováka podľa § 9 ods. 1 písm. c) zákona č. 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Oblasť archívov a registratúr

Slovenský národný archív vybavil v roku 2018 celkove 170 žiadostí fyzických a právnických osôb o vyhládanie archívnych dokumentov potvrdzujúcich národnosť. Išlo o občanov Ukrajiny, Izraela, USA, Ruska a Nemecka so slovenskými koreňmi. Národnosť sa spravidla vyhľadáva v sčítacích hárkoch zo sčítaní ľudu z rokov 1930, 1940, prípadne 1950. Pre zjednodušenie a urýchlenie procesu vydania osvedčenia vyhotovujú zamestnanci archívu kópie sčítacích hárkov pre ÚSZZ. Na základe požiadaviek osôb so slovenskými koreňmi vybavil SNA viacero žiadostí týkajúcich sa genealogického výskumu. V roku 2018 SNA pokračoval tiež v sprístupňovaní osobného fondu J. M. Kirschbauma.

Oblasť hraničnej a cudzineckej polície

V rámci aktivít Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru (ďalej len „ÚHCP“) v roku 2018 spolupracoval s ÚSZZ v oblasti vzájomnej výmeny informácií, pričom priebežne zasiela ÚSZZ informácie o udelení a zrušení pobytu na území SR osobám, ktoré sú držiteľmi osvedčenia Slováka žijúceho v zahraničí a taktiež vykonáva bezpečnostné previerky osôb, ktoré sú žiadateľmi o osvedčenie. ÚSZZ poskytuje ÚHCP informácie o vydaných, zneplatnených a odňatých osvedčeniach.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

MPSVR SR v roku 2018 vypracovalo v spolupráci s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, so Sociálnou poisťovňou a s MŠVVŠ SR informačnú brožúrku Informácie pre Slovákov pracujúcich v zahraničí. Táto je pravidelne aktualizovaná a dostupná na webovom sídle rezortu na nasledujúcom linku:

<http://www.employment.gov.sk/files/slovensky/informacie-slovakov-pracujucich-zahranici.pdf>

Brožúrka obsahuje základné informácie o trhu práce, o sociálnej oblasti, ako aj voľne dostupné informácie o rôznych životných situáciách.

Podpora vstupu, resp. návratu Slovákov žijúcich v zahraničí na Slovensko a ich opätovná integrácia prostredníctvom trhu práce sa realizuje aj cez aktívne opatrenia trhu práce, ktoré

upravuje zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Slovák žijúci v zahraničí, ak je štátnym príslušníkom tretej krajiny, môže byť zamestnaný na území Slovenskej republiky bez potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, bez potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo bez udelenia povolenia na zamestnanie, ak má udelený prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie Slováka žijúceho v zahraničí. Jeho prístup na trh práce je voľný a nie sú vyžadované ďalšie administratívne postupy. Zamestnávateľ má povinnosť informovať úrad práce, sociálnych vecí a rodiny o začatí resp. skončení pracovnoprávneho vzťahu uvedeného občana do 7 pracovných dní odo dňa nástupu do zamestnania, resp. skončenia zamestnania. Na každom zo 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny je zriadený útvar EURES, na ktorom poradcovia poskytujú informácie o životných a pracovných podmienkach v SR, ako aj o možnostiach uplatnenia sa na slovenskom trhu práce aj Slovákom žijúcim v zahraničí.

V roku 2018 evidujeme nasledovný prítok Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území Slovenskej republiky:

Štátna príslušnosť	Prítok v roku 2016	Prítok v roku 2017	Prítok v roku 2018
Egypt	-	1	-
Irán	-	1	-
Kazachstan	-	1	-
Srbsko	384	1 126	1 311
Ukrajina	26	91	112
Albánsko	1	-	-
Kirgizsko	1	-	-
Rusko	1	1	3
Filipíny	-	-	1
Tunisko	-	1	-
USA	2	-	2
neuveденé	-	2	9
Celkovo	415	1 224	1 438

Počet Slovákov žijúcich v zahraničí zamestnaných na území SR ku koncu roku:

Stav k	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018
Počet	819	1 557	2 289

Za účelom naplnenia Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky, ako aj z dôvodu absencie strategického materiálu v oblasti pracovnej mobility, vláda SR prijala 10. októbra 2018 **Stratégiu pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike** (ďalej len „stratégia“). Uvedená stratégia, medziiným, odkazuje aj na integračnú politiku Slovenskej republiky a odporúča, že: „Zamestnávanie cudzincov v SR sa nemá zameriavať iba na krytie nedostatkových profesií na trhu práce, ale rovnako má ísť o vytvorenie podpory riadenej legálnej migrácie kvalifikovaných pracovných síl z tretích krajín: študenti, vedeckí a výskumní pracovníci, umelci, podnikatelia, ako aj skupiny zahraničných Slovákov.“

Vo vzťahu k Brexitu poskytuje internetová stránka MPSVR SR priame prepojenie na informačnú platformu MZVEZ SR **Brexit – informácie pre občanov a podniky**. Tá okrem iného obsahuje položku Sociálne zabezpečenie, ktorá poskytuje konkrétne informácie z

oblasti sociálneho zabezpečenia pre občanov SR žijúcich v Spojenom kráľovstve vrátane modelových situácií, ktoré môžu v súvislosti s Brexitom nastať. MPSVR SR sa tiež aktívne podieľalo na príprave zákona č. 83/2019 Z. z. z 27. marca 2019, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti s vystúpením Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie bez dohody.

Cirkvi

Rímskokatolícka cirkev vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí má vybudované cirkevné organizačné štruktúry, ktorými sú jednotlivé katolícke misie alebo farnosti, v ktorých dlhodobo pôsobia katolícki kňazi slovenského pôvodu. Konferencia biskupov Slovenska koordinuje a monitoruje činnosť týchto slovenských katolíckych misií. Katolícka cirkev uskutočnila v roku 2018 pastoračné cesty s návštevou Slovákov žijúcich v zahraničí. Bratislavský pomocný biskup Mons. Jozef Haľko, poverený Konferenciou biskupov Slovenska starostlivosťou o zahraničných Slovákov, uskutočnil v apríli 2018 týždňovú pastoračnú cestu do USA. V Kostole sv. Jána Nepomuckého v New Yorku slávil sväté omše a kázal v slovenskom a anglickom jazyku a stretol sa s predsedom americkej biskupskej konferencie Mons. Dolanom. Rímskokatolícka cirkev dlhodobo konštatuje, že sa veľmi zintenzívnila komunikácia prostredníctvom komunikačných prostriedkov a s využitím nových technológií, ktoré majú ďalekosiahly dosah na krajanov a ponúkajú im možnosti zachovania si slovenskej identity a národného i duchovného povedomia. **Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku** má vo vzťahu k autochtónnym menšinám výnimočné postavenie tým, že bola pilierom, ktorý zabránil asimilácii duchovného a kultúrneho života Slovákov na Dolnej zemi. V súčasnosti sa snaží úzko spolupracovať so slovenskými evanjelikmi žijúcimi v zahraničí a s ich cirkevnými organizačnými jednotkami. Podporuje ich misijne, ale aj finančne z dobrovoľných príspevkov veriacich a dodávkami náboženskej literatúry a evanjelickej tlače. Na oficiálnej webovej stránke www.ecav.sk je rubrika SLOVÁCI V ZAHRANIČÍ, ktorá informuje evanjelickú verejnosť o kontaktoch s krajanmi v zahraničí a je tam umiestnený aj adresár jednotlivých cirkevných organizačných jednotiek. Slovákom v zahraničí je venovaná i jedna z rubrik internetovej televízie evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku. **Gréckokatolícka cirkev** má troch kňazov na misiách (Švajčiarsko, Kanada, USA), ktorí sa venujú miestnym veriacim aj so slovenskými predkami.

IX. NÁVRH PROGRAMU ŠTÁTNEJ POLITIKY K SLOVÁKOM V ZAHRANIČÍ NA ROK 2020

Program štátnej politiky Slovenskej republiky v roku 2020 sa bude opierať o ústavný a zákonný rámec Slovenskej republiky a o Konceptiu štátnej politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí na roky 2016 – 2020 s cieľom posilňovať spolupatričnosť Slovákov žijúcich v zahraničí, podporovať ich inštitúcie zriadené na dosiahnutie tohto účelu a podporovať vzťahy s materskou Slovenskou republikou.

V oblasti vzdelávania, vedy a výskumu bude ÚSZZ v roku 2020 prioritne podporovať školstvo, vzdelávanie a aktivity vedúce k uchovaniu slovenského jazyka a pozdvihnutiu úrovne slovenského školstva a všetkých foriem vzdelávania v slovenskom jazyku v zahraničí. Komisia pre školstvo a vzdelávanie ÚSZZ bude pokračovať v spolupráci s MŠVVŠ SR a jeho inštitúciami i vysokými školami v SR s cieľom zabezpečiť harmonické pôsobenie orgánov Slovenskej republiky v prospech vzdelávania, vedy a výskumu v súlade s potrebami krajanových inštitúcií v zahraničí podľa slovenskej ústavnej a zákonnej legislatívy. ÚSZZ

bude aj v roku 2020 pokračovať v organizovaní súťaže Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko a tiež v organizovaní letného tábora pre krajanскую mládež.

V oblasti kultúry bude ÚSŽZ podporovať kultúrne aktivity krajanových spolkov v zahraničí a organizovať podujatia, ktoré prispievajú k šíreniu kultúry Slovákov žijúcich v zahraničí v ich domovských krajinách. Organizácie v pôsobnosti MK SR budú pokračovať v rozpracovaných projektoch a ďalších aktivitách smerujúcich k podpore krajanov a bude pokračovať práca na formovaní databázy údajov o osobnostiach a inštitúciách slovenského zahraničia a o podujatiach, ktoré prispievajú k rozvoju slovenskej identity v zahraničí.

K trvalým úlohám patrí aj spolupráca s kresťanskými misiami a farnosťami, ktorých poslanie v krajanovom prostredí má vitálny význam nielen u autochtónnych menšín, ale aj vo formujúcich sa komunitách Slovákov žijúcich v zahraničí.

V oblasti médií ÚSŽZ upriami pozornosť na mediálne zabezpečenie projektov krajanov súvisiacich s prezentáciou slovenskosti, kultúrneho a duchovného dedičstva Slovákov žijúcich v zahraničí. ÚSŽZ bude zohľadňovať najmä adresnosť, tematickú a obsahovú kvalitu médií, ako aj ich dostupnosť v krajanovom prostredí v zmysle naplnenia atribútu zvyšovania národného povedomia krajanovských komunit v štátoch, v ktorých tieto médiá pôsobia.

ÚSŽZ bude spolupracovať s MZVEZ SR s ďalšími rezortmi, predovšetkým v rámci platformy RVKO a pri plnení úloh vyplývajúcich zo zákonov a uznesení vlády SR (napr. štipendiá vlády SR pre krajanov).

MZVEZ SR a zastupiteľské úrady budú vo vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí v roku 2020:

- udržiavať kontakt a úzko spolupracovať so Slovákami žijúcimi v zahraničí a ich združeniami,
- podporovať stretnutia predstaviteľov SR s krajanmi v zahraničí a na Slovensku,
- podieľať sa na príprave a vykonávaní medzinárodných dohôd vo vzťahu ku krajanom,
- využívať potenciál zmiešaných medzivládnych komisií pre slovenské komunity v zahraničí,
- využívať RVKO na efektívnu koordináciu krajanovskej politiky,
- zabezpečovať finančné prostriedky do dotačného systému ÚSŽZ na krajanovské aktivity,
- spolupracovať s ÚSŽZ v oblasti žiadostí o vydanie osvedčenia,
- zabezpečovať ochranu práv a záujmov občanov SR v zahraničí konzulárnou asistenciou,
- informovať o možnostiach návratu a uplatnení sa Slovákov zo zahraničia na Slovensku,
- sprostredkovať informácie o vládnych štipendiách SR pre Slovákov žijúcich v zahraničí,
- podporovať zapájanie krajanov do prezentácie SR v zahraničí a na Slovensku.

RTVS bude spravodajsky a publicisticky pokrývať kultúrne a spoločenské podujatia týkajúce sa zahraničných Slovákov s prioritou vysielania RSI na roky 2019 a 2020 v relácii Slováci vo svete (Krajanovská redakcia RSI). Pozornosť bude venovaná aj výročiam slovenského krajanovského sveta – *Rok Michala Bosáka, 2 x 100 rokov z Báčskeho Petrovca* (100 rokov od prvých Národných slávností a 100 rokov od založenia Gymnázia Jána Kollára), *Slováci a Brexit, 2020 – rok slovenského divadla* (životy slovenských umelcov žijúcich v zahraničí) a téma Milan Rastislav Štefánik. RTVS bude mediálnym partnerom významných krajanovských podujatí doma i v zahraničí (RVKO, Krajanovská nedeľa a Krajanovský dvor v Detve, letné detské tábory, Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko, Pro Cultura Slovaca, Jánošíkov dukát, Cena Mateja Hrebendu...). Pozornosť bude venovať osobnostiam a komunitám, ktorých aktivity doteraz nemali priestor vo vysielaní (Veľká Británia, Belgicko, Austrália, Izrael, Island, Kanada, Cyprus, Čierna Hora...). Bude mapovať život Slovákov

žijúcich vo všetkých kútoch sveta. Krajanská redakcia bude spolupracovať s ISEIA – Medzinárodnou asociáciou vzdelávacích centier so sídlom v Luxemburgu, ktorá združuje sieť slovenských vzdelávacích centier vo svete. Vo vysielaní bude mapovať aktivity slovenských centier a prispievať do ich medzinárodného časopisu Ceruzky vo svete. Krajanská problematika bude mať miesto aj v domácom vysielaní Radio Regina vo víkendovom formáte Slováci vo svete. Ľuďom na Slovensku bude predstavovaná krajanská kultúra, ktorá vzniká mimo územia našej krajiny a je neoddeliteľnou súčasťou nášho kultúrneho dedičstva. V rámci rezortu **MV SR** v roku 2020 bude **SNA** pokračovať vo vybavovaní žiadostí fyzických osôb a právnických osôb týkajúcich sa potvrdenia štátneho občianstva a národnosti a bude pokračovať spolupráca s ÚŠZZ v agende osvedčení.

MPSVR SR bude z hľadiska plánovaných aktivít na roky 2019 – 2020 vychádzať najmä z prijatej Stratégie (oblasť negatívneho demografického trendu a starnúceho obyvateľstva, v prepojení na návrat Slovákov žijúcich v zahraničí, ako možný zdroj pracovnej sily).

X. VPLYV NA ROZPOČET VEREJNEJ SPRÁVY

Materiál má negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy v rokoch 2019 až 2022 v sume 1 685 563 eur ročne, ktorý je rozpočtovo zabezpečený v rámci programu 0D3 – Štátna politika k Slovákom žijúcim v zahraničí v kapitole MZVEZ SR a jeho prijatím nevznikne rozpočtovo nekrytý vplyv na rozpočet verejnej správy. Všetky dopady za oblasť zamestnanosti budú zabezpečené tak v rámci limitu výdavkov, ako aj v rámci limitu počtu zamestnancov kapitoly Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky na príslušné rozpočtové roky.

Materiál nemá žiadne vplyvy na podnikateľské a životné prostredie, na informatizáciu spoločnosti, sociálne vplyvy a vplyvy na služby verejnej správy pre občana.